

GUMNO (166) *sb n*

sg *N* gumno (18). ◇ *G* gumna (56). ◇ *A* gumno (8). ◇ *I* gumn(e)m (3). ◇ *L* gumnie (30). ◇ *pl N* gumna (14). ◇ *G* gumien (10); -en (9), -ęn (1) *MurzNT*. ◇ *D* gumn(a)m (1) *LibLeg*, gumn(o)m (1) *RejKup*. ◇ *A* gumna (17). ◇ *I* gumny (4). ◇ *L* gumni(e)ch (3) *BibRadz*, *RejZwierc*, *ActReg*, gumnach (1) *ReszPrz*.

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI* (jeden z tych samych przykładów) – *XVII(XVIII)* – *XVIII w*.

1. W gospodarstwie wiejskim część podwórza wraz z zabudowaniami przeznaczona do młócenia i przechowywania zboża; *area Murm*, *BartBydg*, *Mącz*, *Calep*; *horreum Mącz*, *Calep*, *Cn*; *farreum Mącz*, *Cn*; *areola BartBydg*; *granarium Cn* (165) : Iako ya nye wszyal slyachethnymv Stanislavovi [...] owssa sgvma yego gwaltem *ZapWar 1543 nr 2543*, *1509 nr 2057*, *1531 nr 2540* [2 r.], [1544] nr 2586, *1549 nr 2681*; *Area in domo* significat itidem locum purum ab aedificio. [...] Goło gumno álbo fyedlyfko *Murm 26*; y przyślza żyznoftz siedm lat a zboże wlnopyu kładzýono wgumná *HistJóz C*, *B2v*, *Cv*; *BartBydg 13b*; zboze kthore bylo po gvmnam tho wlíthko popalily *LibLeg 10/58v*; íthal na ítrazy za gvmni y wzyall fnich kopą. *LibMal 1545/97*, *1543/72*, *1544/88* [2 r.], *1546/120*; Ná tháką záprawdě wyfokoć wzlecieli iż Alexandrowi widzial fie okrąg fwiátá/ iákoby gumno ná ktorým zboże młocą *HistAl M5*; *MurzNT 23v marg*; gdzie nye tylko pyenyądze íą/ ále też y gumná nápráwyone y náładzone brogámi ítoya. *GliczKsiąż M5*, *C6*; ktorzy ptałkowie áni orzą/ áni fieią/ áni zna/ áni do gumná wożą [bibl. *Matth 6/26*] *KrowObr 149* [przekład tego samego tekstu *MurzNT*, *RejPos 217*, *WujNT*]; W gumnie też fłomy málo y plew iuz nie sftáie *RejWiz 12v*, *12*, *73v*, *93v*; Nie záwiázefz wít wołowi/ kthory mnie ábo wyciera zboże twoie wgumnie. *Leop Deut 25/4*, *Gen 41/35*, *56*, *Ruth 3/3*, *6*, *Iob 39/12*, *Matth 13/30*, *YY4v*; *RejFig Bb8v*; álic w onym gumnie/ Iuz dawno Swinie ryiá *RejZwierz 136v*, *136v* [3 r.]; *BibRadz Prov 3/10*, *1.Mach 6/53*, *Matth 13/30*; bo indzyey dobytki młocą depcąc po gumnie/ nie thák iáko v nas cepámi. *BielKron 36v*, *53*; *Delutare horreum* Vlepić vbić z gliny boyewisko w gumnie. *Mącz 201a*, *15c*, *96b*, *509a*; przyślzo kilká chłopow íkárzyć do *Rotmiftrzá/ Pánie práwi/ thwoiá czeladká młóci w gumnie nász owies. GórnDworz R4v; RejPos 52*, *217*; A wízakoż czo ná nafienie ma być to wczás wozić y w ítogi ábo do íthodoł vkładác/ bo to y w gumnie przefchnąc może *RejZwierc 109v*; wygnály ine wrony y káwki precz że ízkody w gumniech nie czynily. *RejZwierc 274v*, *71v*, *226v*, *235v* [2 r.], *237v*, *243v*; Y nápełniá fię gumná zbożem *BudBib Ioel 2/24*; *SkarŻyw 496* [2 r.]; Zás modli fie do czwartego Bogá Pilwitá/ áby raczył dáć wízytki zboża pięknie požác y do gumien zgromádzic *StryjKron 161*, *161*; *CzechEp 34*; *KlonŻal C2*; W ten czás gościu byway v mnie/ Kiedy wízýftko naydziefz w gumnie *KochSob 63*, *70*; *PudlFr 71*; *ArtKanc M4v*, *M5*; *Calep 91a*; bo dla tego ma bydź w káždym gumnie *Spichlerz áby ieden w ítodole. GostGosp 48*; Do gumná áby fie swinie nie zákradály/ tego pilnie ítrzedz *GostGosp 50*; tedy iuz fłomę coby niepotrzebną rozumiał po gumnie rościełác/ áby butfiálá *GostGosp 82*, *24* [2 r.], *46* [4 r.], *50* [3 r.], *52*, *66*, *108*; Nie to íelzcze Pán v mnie/ Co ma tyfiácmi w gumnie *RybGęśli C4*; *WujNT Matth 6/26*, *13/30*, *Luc 12/18*; *SarnStat 475*; *CiekPotr 4*; Pomiiam okwitość ról/ y zbóz óftárzálych/ Gumien ípleśniálych brogów/ liczbę ítad niemálych. *GostCast 17*; *PaxLiz B2v*; *KlonFlis D3v*; pobierze y ínopy/ Z zapola/ z brogu/ z polá/ wložone w kopy. Gdy iuz ták z gumná śmieie bierze te pobory: Waży fię iuz y więcey. *KlonWor 35*, *19*, *34*.

W charakterystycznych połączeniach: do gumna nosić, schować (2), zbierać (4), zgromadzić (8), (z)wozić (zwieźć) (4); kłaść w gumna.

Szeregi: »szpiżarnia ani gumno« (1): Przypátrzcie fię krukóm/ iż nie śieią áni żną: ktorzy nie máią fiżpiżárniey áni gumná [non est cellarium neque horreum]/ á Bog ie karmi. *WujNT Luc 12/24*.

»gumno, (i) stodoła« [szyk 3 : 3] (6): *LubPs ee6*; Tobie záfię obiecał gumná y ftodoły/ Hoynie ná wżem nápełnić *RejWiz 187*; *Mącz 118a, 158b*; *RejPos 68*; *Calep 488b*.

W *przen* (3) : Vwážże iedno v fiebie to źiele złęgo nálienía/ iáko wielki owoc niepobożności vrodziło: kiedy będą poświęczone klofy/ kthorym licźby niemáľz/ iáko wielkie to gumno będzie [quam magnam aream incipient facere]? *Leop 4.Esdr 4/32, 4.Esdr 4/35, 39*.

Przen (56) :

a) Zboże, zbiory; bogactwo; frumentum, messis *Mącz (47)* : *HistJóz E3*; *SeklKat L4v*; Day ze radzieć gumnom pokoy Radłfley o Theftament rokuy. *RejKup M*; Gumno y práľá nie ná pálie ich *Leop Os 9/2, Os 9/1*; *Mącz 451a*; Száony zgromádziłęs gumná swoie/ bogáctwá swoie/ á mowifz duľzy swoiey/ vżyway maľz wżytkiego doľyć *RejPos 6v, 82v*; oto Pelifztymowie fzturmuią ná Kiehilę á biorą gumná. *BudBib 1.Reg 23/1*; ofoby ná to obráne/ áby [...] fiłifowáły máietności á dochody wżytkich: to ieft/ wżytkie pożytki doroczne/ y z dochodu pieniężnego/ y z gumná [ex agris] przychodzące. *ModrzBaz 120, 121v [2 r.]*; Niedbam o wśi gumná wielkié/ Ani o vrzędy wśelkié. *KochMRot A2*; *GórnRozm H3v*; wsamych Gumniech arybach vczynił mi szkody około dwudziestu Tysięcy złotych *ActReg 162*; Száfárftwo gumná ma bydź życźliwe/ iáko zboża ták y pieniędzy *GostGosp 48*; Pan ktory chce pieniądze zebráć poboźnie/ niech gumná ná drogość záchowa *GostGosp 152, 46, 82 [2 r.], 86 [2 r.], 150 [2 r.]*; Pánu Bogu teź to włańnie ten wydźiera/ ktory cokolwiek fługóm kościelnym wydźiera. Bo gumná kościelne/ gumny fwemi názywa tenże Pan v Máláchiaľzá Proroká. *LatHar 129*; *WujNT przedm 37*; Iż fzkutá włańnie iákoby żoładek Poźrze folwárki/ gdy Pan żyie fzumno/ y wżytko gumno. *KlonFlis C4*; V Szyprá tákże poty głowá fzumná Poki nie zmłóci ftobroźnego gumná. *KlonFlis D4, Cv*.

W połączeniach szeregowych (9): *KrowObr 109*; otworzyłem gumná/ ftáynie/ obory/ piwnice y komory fwe bráćiey y fásiádom fwym/ żywiąć á chowáiąc ie *OrzRozm R4v*; Iuż błogofłáwieńftwo w gumnie/ w oborze/ ná polu/ w dzyatkách/ w domu/ y we wżytkim zebrániu wiernego człowieká onego. *RejPos 115, 71v, 173v, 289*; *RejZwierc 32v*; *ReszPrz 113*; *KołakSzczęśł B3v*.

W charakterystycznych połączeniach: gumno zacho(wy)wać (1), zgromadzić (2), (z)młócić (wymłócić) (1); młócenie gumna.

Wyrażenie: »gumno jak(o) gaj« (3): *GostGosp 170*; Doľyć mu dobrą lichwę źiemiá dáie/ Gumná iák gáie. *KlonFlis D3*; *KlonWor 76*.

Szeregi: »tak gumno, jako komora« (1): Tu záwždy idą pobory/ Táć z gumná iáko s komory. *RejZwierc 237v*. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

»gumno, (i) mieszek« [szyk 1 : 1] (2): Choć ci częfto y w gumnie y w mieľzku vmiáta. *KlonWor 77, 39*.

»gumno, obora« (1): Vrzędniká pożytecznego y pilnego Pan Reuizor páńki pozna/ [...] gdy przez miedzę nie gorłze y owłzem lepłze zbożá naydzie swoie niż v łąsiad: okaże to y gumno y oborá. *GostGosp* 20. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*].

»żniwo i gumno« (1): Obfite żniwá y gumná Kuiáwskie/ Tám fię ściągáią w łzpiklerze Niezázawkie *KlonFlis* Gv.

b) *Kraj dostarczający obficie zboża (1)* : Do czego/ pytam/ co mu ná przekázie? zaż mieyłce iákié łpofobné do woyny? [...] zaż ziemiá Węgierłka/ głowá dóbr oyczyłtych korony Polłkiéy: łkarb téy Rzeczypolłitáy: podporá dorocznáy żywnołci: gumno Królełtwá tego dawné? *OrzJan* 85.

c) *Królestwo niebieskie (7)* : Abowiem rozumie iż ci zgromádeni máią być do onego łwiétego á błogolławionego gumná wiecznych rołkołszy/ to iest do krolełtwá Páńłkiego *RejPos* 52v, 5v, 54v [3 r.], Ooo5v; ále ten ktory przyidzie zá mná [...] tenći was okrzci Duchem ł. y ogniem, ktorego łopátá w ręku iego/ á wyczyłci boiowłłko łwoie/ y zgromádzi płzenicę łwá do gumná/ á plewy łpali ogniem nieugálzonym. *WujNT Matth* 3/12.

d) *Piekłó (1)* : A kłiążę iego [łwiata] z wielką rádolciá á z wielką ochotá potwirdza to nád nimi/ rozumiejąc łobie niemáłe żniwo vmnożyć s tego/ do gumná łwoiego. *RejPos* 334v.

2. *Pomieszczenie dla żywego inwentarza; tu kurnik (1)* : Ornithon – Gumno ptałze. *Calep* [739]a.

3. [*górn. Dno, dolna powierzchnia w kopalni soli (w przeciwieństwie do łciány), z której wydobywa się sól*: bo robota na łcienie trudniejsza i niebezpieczniejsza niżli pod nogami. Item pod nogami na gumnach wymierzają ławy tak jako gumno szerokie i długie *LustrKrak* 96 [5 r.].]

Synonimy: 1. boisko, bojowisko, klepisko; 2. chlew, kociec.

Cf **GUMIENNICA**, [**GUMIĘNCZYSKO**], **GUMNISKO**